فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت
Journal of New Research Approaches in Management Science
سال اول. شماره پنجم. بهار ۱۳۹۷، صص ۱۶۱-۱۴۷ Vol 1. No 5. 2018, p 147-161
شماره شاپا (۲۵۸۸-۵۵۶۱) ISSN: (2588-5561)

بررسی ارتباط بین گزارشگری مالی و کیفیت سود حسابداری

حسین مرادی

چکیده

در این تحقیق، رابطه‌ی گزارشگری مالی با کیفیت سود، بررسی شده است. سود حسابداری یکی از مهمترین اطلاعات مندرج در صورتهای مالی است که عوامل متعددی کیفیت آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کیفیت سودهای گزارش ده برای تخصص بهینه‌ی منابع در بازارهای سرمایه بسیار حیاتی است و استفاده کنندگان گزارشهای مالی به کیفیت سودهای گزارش شده توجه خاصی دارند. گزارشگری سودهای م کیفیت و سودهایی که منعکس کننده‌ی عملکرد واقعی شرکت نیست، تخصیص نامناسب منابع را به دنبال داشته و باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. شناسایی عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود، در اینجا، گزارشگری مالی، برای تصمیم‌گیری مقامات قانون‌گذار و بهبود کیفیت سود اهمیت به سزایی دارد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت سود، گزارشگری مالی، قابلیت پیش‌بینی سود، عوامل تعیین کننده

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

مقدمه

امروزه یکی از نیازهای اساسی دنیای متحول کنونی، ارائه‌ی اطلاعات حسابداری و گزارش‌های مالی قابل اتکاء است. گزارشهای مالی، ستانده‌ی سیستم حسابداری محسوب می‌شوند که از اهداف عمده آنها، فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد شرکت است. گزارشگری مالی فقط یک محصول نهایی نیست، بلکه فرآیندی متشکل از چند جزء است که عوامل زیادی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر گذار هستند همچنین گزارشگری مالی نیز بر عوامل مختلفی تاثیر گذار است. گزارشهای مالی همواره باید برای کمک به کاربران در تصمیم‌گیری، اطلاعات قابل اعتمادی را ارائه نمایند. گزارش مالی بایستی در بردارنده‌ی اطلاعات مربوط، قابل اعتماد، قابل مقایسه و قابل فهم باشد (**Kamaruzaman, 2009: 211-223**).

سود نیز، گزارش شده از اقلام صورتهای مالی است که برای این منظور مورد توجه قرار می‌گیرد و مهمترین محصول سامانه حسابداری می‌باشد که هدف اصلی آن فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی است. سود در سیستم تعهدی و تحت تأثیر رویه‌های حسابداری که مدیریت انتخاب می‌نماید، محاسبه می‌گردد. اگر سود کیفیت لازم را نداشته باشد، نمی‌تواند در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران مفید واقع شود. بنابراین کیفیت سود از معیارهای با اهمیت در تصمیم‌گیری‌ها محسوب می‌گردد (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۳). سرمایه‌گذاران برای تصمیمات سرمایه‌گذاری خود بر اطلاعات مالی مندرج در صورتهای مالی واحدهای اقتصادی خصوصاً سود گزارش شده اتکا می‌کنند. اصولاً سرمایه‌گذاران معتقدند که سود یکنواخت در مقایسه با سود دارای نوسان، پرداخت سود تقسیمی بالاتری را تضمین می‌کند. همچنین نوسان‌های سود به عنوان معیار مهم ریسک کلی شرکت قلمداد می‌گردد و واحدهای تجاری با سود هموارتر دارای ریسک کمتری هستند. بنابراین واحدهای تجاری که دارای سود هموارتری هستند، بیشتر مورد علاقه سرمایه‌گذاران هستند سرمایه‌گذاری مناسبتری محسوب می‌شوند (**Cheni et all, 2009: 21-39**).

محاسبه سود بنگاه اقتصادی متأثر از روشهای برآوردی حسابداری است و تهیه صورتهای مالی به عهده مدیریت واحد تجاری است، ممکن است بنا به دلایل مختلف، مدیریت اقدام به دستکاری سود نماید. برخی از دلایلی که برای مدیریت سود توسط مدیران وجود دارند، حداکثر کردن منافع شخصی، رفاه اجتماعی و تثبیت موقعیت شغلی مدیران، همچنین تشویق سرمایه‌گذاران برای خرید سهام شرکت و افزایش ارزش بازار شرکت و. . . می‌باشند. استانداردهای حسابداری عموماً حاوی الزاماتی برای بکارگیری رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه هستند. گنجاندن چنین الزاماتی در متن استانداردها بیش از هر چیز ناشرپی از توجه به ویژگی قابلیت اتکای اطلاعات ارائه شده در گزارشهای مالی است. محافظه

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

کاری سازوکاری مؤثر در انعقاد قرارداد بین شرکت، اعتبار دهندگان و سهامداران است که از آنها در مقابل فرصت‌طلبی‌های مدیریت محافظت می‌کند (**Watts, 2003: 287-301**).

مدیران به عنوان مسئول تهیه صورتهای مالی با وقوف کامل بر وضعیت مالی شرکت و با برخورداری از سطح آگاهی بیشتر نسبت به استفاده‌کنندگان صورتهای مالی سعی دارند تا تصویر واحد تجاری را مطلوب نشان دهند. در چنین شرایطی است که محافظه‌کاری جهت خنثی نمودن خوش‌بینی مدیران و در جهت حمایت از حقوق ذینفعان و ارائه منصفانه صورتهای مالی بکار برده می‌شود. محافظه‌کاری میتواند باعث بهبود کیفیت اطلاعات و کاهش اثر عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران مطلع و بی‌اطلاع گردد. همچنین اگر عموم مردم به فرآیند گزارشگری مالی یا به اطلاعات مالی منتشر شده، اطمینان نداشته باشند، از سرمایه‌گذاری منصرف می‌شوند و این امر به نوبه‌ی خود از گسترش بازار سرمایه و رشد اقتصادی جلوگیری می‌کند. عامل مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل بازار سرمایه، کیفیت گزارشگری مالی و اطلاعاتی است که در دوره‌های زمانی مشخص شده توسط بازار سرمایه، از طرف شرکتها در بازار سرمایه منتشر می‌گردد. کیفیت گزارشگری مالی، ضوابطی است که اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات منفک کرده، سودمندی اطلاعات را افزایش می‌دهد (نوروش، ۱۳۷۷: ۷).

به هنگام بودن گزارش‌های مالی، یکی از مهمترین ارکان کیفیت ارائه‌ی اطلاعات مالی شرکت‌ها می‌باشد، چرا که به نگام بودن اطلاعات است که می‌تواند به استفاده‌ی بهتر و مفیدتر استفاده کنندگان اطلاعاتی منجر شود که محصول نهایی سیستم حسابداری مخابره می‌کند. سرعت گزارشگری، به معنای میزان تأخیر زمانی در ارائه گزارش‌های مالی شرکت‌ها باید مورد توجه ویژه تهیه کنندگان گزارش‌های مالی باشد. افزایش سرعت گزارشگری به دلیل استفاده به هنگام‌تر اطلاعات در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی توسط سرمایه‌گذاران، می‌تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی شرکت‌ها و به تبع آن، شفافیت بالاتر بازار سرمایه منجر شود، که این موضوع به نوبه خود می‌تواند تأثیر بسزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد. گزارش‌های مالی، ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اعتماد و قابل اتکاست که در دسترس عموم قرار می‌گیرد، در صورت به نگام بودن می‌تواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال انتخاب نادرست توسط سرمایه‌گذاران شود. می‌توان چنین پنداشت که ارائه‌ی اطلاعات به هنگام‌تر باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران خواهد شد. میان کیفیت گزارشگری مالی و کارآیی سرمایه‌گذاری رابطه‌ی منطقی وجود دارد. این رابطه بدین صورت است که شرکت‌های دارای کیفیت گزارشگری بالاتر در مواجهه با پیامدهای کلان اقتصادی دارای حساسیت کمتری هستند. این موضوع بیان می‌کند که میان ساز و کار گزارشگری و کارآیی سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد. وجود کیفیت گزارشگری بالا به کاهش خطر اخلاقی و انتخاب نادرست منجر خواهد شد (**Biddle et all, 2009: 48**). تاکنون توجه خاصی به موضوع تأخیر زمانی

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

گزارشگری و تأثیر آن بر کیفیت سود نشده است. بنابراین، در پژوهش حاضر سعی بر آن است که به بررسی رابطه میان گزارشگری و کیفیت سود پرداخته شود.

مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

نظریه‌ی کیفیت سود

نظریه‌ی کیفیت سود برای اولین بار توسط کارگزاران بورس و تحلیلگران مالی مطرح شد، به علت آنکه آنها احساس می کردند سود گزارش شده در صورت‌های مالی، قدرت سود شرکت را آن چنان نشان نمی‌دهد که در ذهن خود مجسم می کنند. آنها به این نتیجه رسیدند که به دلیل وجود نقاط ضعف در اندازه گیری اطلاعات حسابداری، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی کار مشکلی است. تحلیلگران مالی در ارزیابی های خود، از عدد سود خالص گزارش شده استفاده نمی کنند و بطور محافظه کارانه عمل می کنند. به علت اینکه در تعیین ارزش شرکت، آنها نه تنها به کمیت سود، بلکه به کیفیت آن نیز توجه دارند. منظور از کیفیت سود، زمینه بالقوه ردش و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. به بیان دیگر، ارزش یک سهم تنها به سود هر سهم سال جاری شرکت بستگی ندارد، بلکه به انتظارات ما از آینده شرکت و قدرت سودآوری سال های آتی و ضریب اطمینان نسبت به سودهای آتی بستگی دارد (ظریف فرد و جهانخانی، ۱۳۷۴).

مفهوم کیفیت سود

بیانیه شماره یک مفاهیم حسابداری مالی بیان می دارد که گزارشگری مالی بایستی ارائه کننده اطلاعات درباره عملکرد مالی شرکت طی یک دوره باشد. طبق این بیانیه، کیفیت سود به شرح زیر تعریف می‌شود: "سود با کیفیت بالا، اطلاعات بیشتری درباره ویژگی های عملکرد مالی یک شرکت که در ارتباط با تصمیم های خاص، توسط تصمیم گیرنده خاص گرفته شده، فراهم می کند. "

سه ویژگی برای کیفیت سود در این تعریف نهفته است؛ اول، کیفیت سود مشروط به تصمیم های اتخاذ شده بر اساس اطلاعات است. بنابراین طبق این تعریف، اصطلاح کیفیت سود به تنهایی بی معنی است. کیفیت سود تنها در چارچوب یک مدل تصمیم خاص تعریف شده است. دوم، کیفیت عدد سود گزارش شده به این موضوع بستگی دارد که آیا این عدد سود حاوی اطلاعات مفید درباره عملکرد مالی شرکت، از تمامی جنبه های غیر قابل مشاهد، می باشد؟ و سوم اینکه کیفیت سود در این تعریف، به دو طریق از طریق ارتباط عملکرد مالی شرکت با تصمیم های اتخاذی و به واسطه توانایی سیستم حسابداری در اندازه‌گیری عملکرد تعیین می‌شود (**Dechow et all, 2010: 344-401**).

تعاریف متعدد و متفاوتی برای کیفیت سود مطرح شده است. دیچو و دیچاو (۲۰۰۲) سود را بر اساس ارتباط اقلام تعهدی با جریانات نقدی عملیاتی دوره گذشته، حال و آینده تعریف می کنند. در این صورت،

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

کیفیت سود ناشی از کیفیت اقلام تعهدی خواهد بود. آنها کیفیت سود را برای شرکت هایی که واریانس مجموع خطاهای آنها با هم برابر است، یکسان می دانند. شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) کیفیت سود را با مفهوم سودمندی برای تصمیم و سود اقتصادی مرتبط می دانند. بال و شیوا کومار (۲۰۰۵) مفهوم کیفیت را سودمندی صورت های مالی برای سر مایه گذاران، اعتبار دهندگان، مدیران و تمامی بخش های مرتبط با شرکت تعریف می کنند.

سود حسابداری

سود حسابداری یکی از مهمترین اطلاعات مندرج در صورتهای مالی می‌باشد که همواره مورد توجه گروههای مختلف استفاده کننده قرار گرفته است. از سود حسابداری به عنوان مبنایی برای سنجش کارایی مدیریت، ابزاری برای پیش‌بینی سودها و جریانهای نقدی آتی، مبنایی برای تعیین مالیات و وسیله‌ای برای ارزیابی و قضاوت درباره‌ی تخصیص منابع یاد می‌شود (هندریکسن و ون‌بردا، ۱۳۸۵). این فرض که سود به عنوان منبع اصلی اطلاعات مختص شرکت است توسط تحقیقات تجربی (فرانسیس و همکاران(۲۰۰۳م.)؛ لیو و همکاران (۲۰۰۶م.)) که بیانگر آن است سرمایه‌گذارن به سود بیشتر از هر معیار دیگر ارزیابی عملکرد (نظیر سود سهام، جریانهای نقدی یا شکلهای دیگر سود مثل سود قبل از مالیات، بهره و استهلاک) اتکا می‌کنند، مورد پیشتیبانی قرار گرفته است. همچنین نتایج تحقیقات حاکی از آن است که مدیران سود را به عنوان معیار اصلی مورد توجه سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران در نظر می‌گیرند (**Ghosh & Moon, 2005: 585-612**).

براساس مفهوم سودمندی تصمیم، ارائه شده توسط هیأت استانداردهای حسابداری مالی، کیفیت سود و به طور عان‌تر کیفیت گزارشگری مالی، مورد علاقه‌ی کسانی است که از گزارش‌های مالی برای اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری و انعقاد قراردادهای مختلف استفاده می‌کنند. علاوه بر این، می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه مراجع تدوین کننده استاندارد، کیفیت سود به صورت غیر مستقیم نشان دهنده‌ی کیفیت استانداردهای گزارشگری مالی است (**Scherand & Zechman, 2011: 311-29**).

از دیدگاه سرمایه‌گذاری، کیفیت پایین سود مطلوب نمی‌باشد، زیرا سودهای کم کیفیت، تخصیص نامناسب منابع را به دنبال داشته و باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. از سوی دیگر، این سودها کارایی لازم را نداشته و منابع را از پروژه‌های دارای بازده واقعی به سمت پروژه‌هایی سوق می‌دهند که واهی بوده و بازده ساختگی و غیر واقعی دارند (بولو و حسنی القار، ۱۳۹۳: ۶۹-۴۶).

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود

تحقیقات کیفیت سود اساسا در سه حوزه صورت می‌پذیرند؛ اول تحقیقاتی که در پی ارائه‌ی معیارهای مناسب برای سنجش کیفیت سود هستند، چون شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) کیفیت سود را بر اساس چهار معیار اندازه‌گیری کردند:

سری‌های زمانی ویژگی های سود: که شامل معیارهایی همچون پایداری، قابلیت پیش بینی و نوسان پذیری سود است.

رابطه بین سود، اقلام تعهدی و وجه نقد: متشکل از نسبت وجه نقد عملیاتی به سود، تغییر در کل اقلام تعهدی، پیش بینی ارقام تعهدی غیر عادی به کمک متغیرهای حسابداری، پیش بینی روابط بین اقلام تعهدی و جریانهای نقدی.

خصوصیات کیفی چارچوب مفهومی (**FASB**): بر اساس دو معیار مربوط بودن و قابل اتکا بودن.

تأثیرگذاری در تصمیمات: شامل معیارهایی چون پیش بینی و قضاوت در گزارشگری و کیفیت سود، میزان منفعتی که تهیه کنندگان اطلاعات از قضاوت و پیش بینی خواهند برد (رابطه معکوس بین کیفیت سود و تغییر کاربردی استانداردهای حسابداری).

برخی از محققین (همچون ناظمی و سیدی، ۱۳۸۹؛ مومن زاده، ۱۳۹۲) برای سنجش کیفیت سود از سه نسبت به عنوان معیارهای سه گانه کیفیت سود استفاده کرده‌اند:

نسبت انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان وجه نقد عملیاتی(**Leuz et all, 2003: 505-527**)؛ کمتر بودن این نسبت، نشان از کیفیت سود کمتر است.

نسبت خالص دارایی های عملیاتی اول دوره به فروش (**Barton & Simko, 2002: 1-27**)؛ هر چه این نسبت کمتر باشد، کیفیت سود بیشتر است.

نسبت جریان وجه نقد عملیاتی به سود خالص (**Penman& zhang, 2002: 237-264**)؛ نسبت زیادتر، کیفیت سود بیشتری را به همراه دارد.

فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴) معیارهای کیفیت سود را در گروه معیار مبتنی بر حسابداری و معیار مبتنی بر بازار طبقه‌بندی می‌کنند. گروه اول شامل معیارهای پایداری، هموارسازی، مدیریت سود و قابلیت پیش‌بینی سود بوده، در حالی که گروه دوم شامل معیارهای به هنگام بودن، محافظه‌کاری شرطی و ارتباط ارزشی می‌باشد. در بین تحقیق‌های انجام گرفته پیرامون کیفیت سود دو معیار پایداری و اقلام تعهدی کاربرد بیشتری داشته است.

دوم، تحقیقاتی که در پی شناسایی عوامل تعیین کننده (عوامل اثرگذار بر) کیفیت سود هستند و سوم، تحیققاتی که در پی شناسایی پیامدهای کیفیت سود هستند. لازم به ذکر است، تحقیقاتی که عوامل تعیین

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

کننده‌ی کیفیت سود و پیامدهای کیفیت سود را بررسی می‌کنند، در راستای تعیین معیارهای مناسب برای کیفیت سود از مدلهای حاصل از تحقیقات گروه اول هستند (مرادی، ۱۳۹۴: ۹۹-۷۶).

شناسایی عوامل تعیین کننده (متغیرهای اثرگذار بر) کیفیت سود برای تصمیم‌گیری مقامات قانون‌گذار و بهبود کیفیت سود نیز، اهمیت به سزایی دارد. در مطالعاتی که به بررسی عوامل تعیین کننده کیفیت سود می‌پردازند، عوامل تعیین کننده، نقش متغیر مستقل و کیفیت سود، نقش متغیر وابسته را ایفا می‌کند. عوامل بسیاری کیفیت سود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دچو و همکاران (**Dechow et all, 2010: 344-401**) عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود را در قالب ۶ سرفصل طبقه‌بندی می‌کنند که این موارد شامل خصوصیات شرکت، رویه‌های گزارشگری مالی، مکانیسم‌های راهبری شرکتی، حسابرسان، محرک‌های بازار سرمایه، و عوامل خارجی می‌باشند. دی جان (**Dechow & Dichev, 2002: 35-59**) نیز، عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود را در ۶ سرفصل بررسی کرده است که این موارد شامل استانداردهای حسابداری، خصوصیات شرکت، خصوصیات هیأت مدیره و کمیته‌ی حسابرسی، خصوصیات مدیریت، خصوصیات مؤسسه‌ی حسابرسی و سایر عوامل می‌باشند. این مقاله بر آن است به معرفی رویه‌ی گزارشگری مالی، که محققان معتقدند کیفیت سود را تحت تأثیر قرار می‌دهد و اجزای آن، در ادبیات موضوعی بپردازد.

مفهوم کیفیت گزارشگری مالی

گزارش های مالی مهم‌ترین خروجی یک سیستم حسابداری محسوب می شود. هدف از گزارشگری مالی فراهم کردن اطلاعاتی است که می تواند برای تصمیمات تجاری سودمند واقع شود (فرزانه و اوستا، ۲۰۱۳). گزارشگری مالی با کیفیت و ارائه اطلاعات معتبر به سرمایه گذاران در ارزیابی بهتر ارزش و عملکرد شرکت کمک نموده و منجر به بهبود تصمیم های مربوط به سرمایه گذاری می شود. اهداف روشن هیئت استانداردهای حسابداری بین الملل درباره توسعه مجموعه ای از استانداردهای حسابدری با کیفیت بالا، توجه محققین را به سمت موضوعات اساسی مرتبط با کیفیت سود سوق داده است(دی فاند، ۲۰۱۰). بر همین اساس، برخی از محققین برای ارزیابی کیفیت سود از معیارها و خصوصیات کیفی چارچوب مفهومی استانداردهای حسابداری مالی استفاده کرده اند (ولوری و جنکینز، ۲۰۰۶). خصوصیات کیفی به خصوصیاتی اطلاق می شوند که موجب می شوند تا اطلاعات ارائه شده در صورت های مالی برای تصمیم گیری استفاده کنندگان مفید واقع شود. این خصوصیات شامل "مربوط بودن" و "قابل اتکا بودن" است که مرتبط با محتوای اطلاعات می باشد. شاخص‌های هر کدام از این خصوصیات مورد استفاده از سوی محققین به شرح زیر است.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

الف: مربوط بودن

اطلاعاتی مربوط تلقی می‌شود که بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال و آینده موثر واقع شود که شامل دو معیار زیر است:

ارزش بازخورد (تأیید کنندگی): در چارچوب مفهومی هیئت استانداردهای حسابداری مالی (**FASB**) ارزش بازخورد، توانایی اطلاعات در اثرگذاری بر تصمیمات اتخاذ شده به گونه ای که منجر به تأیید یا اصلاح انتظارات اولیه تصمیم گیرندگان شود، تعریف شده است (بیانیه مفهومی شماره ۲ حسابداری مالی). بارو (۲۰۰۶) ارزش بازخورد سود را توانایی سود جاری در تغییر پیش بینی های سود و جریان های نقدی آتی می‌دانند.

ارزش پیش‌بینی کنندگی: به کیفیت اطلاعاتی مربوط می شود که به استفاده کنندگان در افزایش احتمال پیش بینی های صحیح از نتایج رویدادهای گذشته و حال کمک می کند (بیانیه مفهومی شماره ۲ حسابداری مالی).

ب: قابل اتکا بودن

قابلیت اتکا یکی از شاخص‌های کیفیت محسوب شده که باعث سودمندی اطلاعات حسابداری برای تصمیم‌گیری می‌شود (فرزانه و اوستا، ۲۰۱۳) و به طور معمول با سه معیار در سنجش کیفیت سود مطرح می‌شود:

بیان صادقانه: از دیدگاه هیکس، کیفیت سود عبارت از بیان صادقانه سود گزارش شده است. منظور از بیان صادقانه، تطابق بین توصیف انجام شده و آن چیزی است که ادعای آن را دارد. بر طبق تعریف شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) سود گزارش شده بایستی بازنمایی صادقانه از سود اقتصادی باشد.

بیطرفی: طبق بیانیه مفهومی شماره ۲ حسابداری مالی، بیطرفی به مفهوم عدم وجود تعصب به منظور کسب نتایج از پیش تعیین شده یا الزام به حالت خاصی از رفتار در اطلاعات گزارش شده است. در بند ۱۷ فصل دوم مفاهیم نظری گزارشگری مالی به ویژگی بیطرفی اشاره شده است. برای ارزیابی معیار بیطرفی بطور معمول از میزان اقلام تعهدی غیر عادی استفاده شده است.

محافظه‌کاری: محافظه کاری به معنای شناسایی زودتر اخبار بد در سود نسبت به اخبار خوب است. محافظه کاری و احتیاط عبارت از کاربرد درجه‌ای از مراقبت که به هنگام قضاوت برای انجام برآورد، مورد نیاز بوده، به گونه‌ای که مانع از ارائه کمتر از واقع بدهی ها یا هزینه ها و ارثه بیش از واقع درآمدها یا دارایی‌ها شود.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

رویه‌های گزارشگری مالی

در این بخش پیرامون سه مورد از رویه‌های گزارشگری مالی، که عبارتند از روشهای حسابداری، روشهای استاندارد محور در مقایسه با روش‌های قاعده محور و. . . بحث می‌شود.

۱- روش‌های حسابداری

در رابطه با ارتباط بین روشهای حسابداری با معیارهای مختلف کیفیت سود، مؤسس(۱۹۸۷م.) دریافت که شرکت‌ها با استفاده از تغییر روش حسابداری، اقدام به هموارسازی سود می‌کنند. بارفیلد و کامیسکی (۱۹۷۱م.) دریافتند که شرکتهای استفاده کننده از روشهای استهلاک نزولی، سود هموارتری دارند. برخی تحقیقات نشان دادند که هر چه مقدار دارایی‌های استهلاک‌پذیر، نسبت به کل دارایی‌ها بیشتر باشد به طور بالقوه احتمال بیشتری برای هموارسازی سود از طریق تغییر در روش استهلاک وجود دارد(**Dechow et all, 2010: 344-401**). هیلی و همکاران (**Hackbarth, 2008: 843-882**) عنوان می‌کنند که استفاده از روش تلاش‌های موفقیت‌آمیز در مقایسه با روش بهای تمام شده برای مخارج تحقیق و توسعه در صنایع داروی، منجر به ایجاد سودهای هموارتر می‌گردد. سیواکومار و ویمایر (**Schipper & Vincent, 2003: 235-250**) بیان می‌دارند که تغییر در قواعد حسابداری دارایی‌های ثابت سبب افزایش به موقع بودن و محافظه‌کاری در ارائه‌ی اطلاعات سود می‌شود. آلتامورو و همکاران (**Altamuro et all, 2005: 373-401**) معتقدند که سرمایه‌ای کردن هزینه‌های تحقیق و توسعه، سبب افزایش سود و محتوای اطلاعاتی آن می‌گردد.

۲-روش‌های استاندارد محور در مقایسه با روش‌های قاعده محور

بارث و همکاران (**Barth et all, 2008: 467-498**) معتقدند که استفاده از روش‌های استاندارد محور سبب کاهش برخوردهای مختلف حسابداری با یک رویداد خاص می‌گردد و از این طریق مدیریت سود کاهش یافته و کیفیت سود افزایش می‌یابد. در مقابل، به کارگیری روشهای قاعده محور باعث می‌شود که توانایی مدیریت در ارائه‌ی اطلاعات مربوط کاهش یابد. همچنین محققین دریافتند که استانداردهای بین المللی حسابداری تا اندازه‌ای کیفیت سود را افزایش می‌دهند زیرا این استانداردها، قاعده محور نیستند. استفاده از این استانداردها سبب ارائه سودهای به موقع‌تر، کمتر هموار شده و دارای ارتباط ارزشی بیشتر می‌شود. از نظر کوچیا و همکاران (**Cuccia et all, 1995: 227-248**) نیز، استفاده از روش‌های استاندارد محور سبب کاهش فرصتهای مدیریت سود نمی‌شود.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

۳- سایر رویه‌های گزارشگری مالی

نتایج مطالعی براون و پینلو (**Brown & Pinello, 2007: 947-981**) نشان می‌دهد که مدیریت سود با استفاده از تغییر روشهای حسابداری در صورت‌های مالی میان دوره‌ای بیشتر است. لانت و سان (**Liu et all, 2002: 135-172**) دریافتند که اندازه‌ی شرکت و نوع صنعت دو عامل اثرگذار بر تأخیر در گزارشگری مالی میان دوره‌ای است.

کیفیت سود بر اساس خصوصیات کیفی گزارشگری مالی

از آنجایی که سود به عنوان یکی از معیارهای مورد استفاده از سوی سرمایه گذاران محسوب می شود، کیفیت آن به کیفیت گزارشگری مالی شرکت بستگی دارد. با وجود معیارهای مختلف برای سرمایه گذاران، برخی از محققین از خصوصیات کیفی چارچوب مفهومی گزارشگری مالی به عنوان شاخص و معیارهای کیفیت سود استفاده نمودند. شورورزی ونیکومرام (۱۳۸۹) به منظور ارائه مدلی برای ارزیابی کیفیت سود، از خصوصیات کیفی گزارشگری مالی برای اندازه گیری سود استفاده کردند. نتایج تحقیق آنها بیان می دارد که استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری به هنگام تصمیم گیری به ویژگی قابلیت اتکا نسبت به ویژگی مربوط بودن تأکید بیشتری داشته و اطلاعات مربوط به کیفیت سود، در تصمیمات استفاده کنندگان انعکاس داشته است.

بررسی کیفیت سود بر اساس ساز و کار حاکمیت شرکتی

سطح حاکمیت شرکتی تعیین کننده سطح کیفیت گزارشگری مالی و همچنین سطح کیفیت سود گزارش شده می باشد. برخی از محققین به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر روی کیفیت سود شرکتها پرداخته و از معیارهای متفاوتی برای سنجش کیفیت سود مرتبط با حاکمیت شرکتی استفاده کرده اند. نیو (۲۰۰۶) در بررسی آزمون ارتباط بین مکانیزم های حاکمیت شرکتی و کیفیت سود حسابداری، از دو معیار میزان اقلام تعهدی غیر عادی (به عنوان معیار مبتنی بر حسابداری) و ارتباط سود و بازده (معیار مبتنی بر بازار) استفاده نموده اند. یافته های او نشان می دهد که اقلام تعهدی غیر عادی با مکانیزم های حاکمیت شرکتی ارتبا منفی داشته و شرکت هایی با هیئت مدیره غیر موظف و مستقل دارای ارتباط سود و بازده قوی می‌باشند. یافته‌های تحقیق جیانگ و همکاران (۲۰۰۸) و چانگ و لیون سان (۲۰۱۰) با نتایج تحقیق نیو (۲۰۰۶) مطابقت دارد که نشان می‌دهد سطح بالای حاکمیت شرکتی منجر به پایین بودن میزان اقلام تعهدی اختیاری می شود.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

شواهد مربوط به وجود ارتباط بین اتخاذ IFRS و کیفیت سود

کاربرد قوانین و استانداردهای حسابداری منجر به بهبود کیفیت سود گزارش شده در صورت های مالی شرکتها می شود. اسماعیل و همکاران (۲۰۱۳) تفاوت‌های رخ داده در کیفیت سود بعد از اتخاذ استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی (**IFRS**) را بررسی نموده و به این نتیجه رسیدند که اتخاذ **IFRS** منجر به کیفیت بالای سود گزارش شده از سوی شرکت می شود؛ یعنی اینکه سود گزارش شده بعد از اتخاذ **IFRS**، با مدیریت سود پایین و ارتباط ارزشی بالای سود همراه بوده است.

نتیجه‌گیری

یکی از مهمترین اطلاعات مندرج در صورتهای مالی، سود حسابداری می‌باشد، که همواره مورد توجه گروه‌های مختلف استفاده کننده قرار گرفته است. از سود حسابداری به عنوان مبنایی برای سنجش کارایی مدیریت، ابزاری برای پیش‌بینی سودها و جریانهای نقدی آتی، مبنایی برای تعیین مالیات و وسیله‌ای برای ارزیابی و قضاوت درباره‌ی تخصیص منابع یاد می‌شود. محققین از معیارهای متفاوتی برای سنجش کیفیت سود استفاده کرده‌اند. خصوصیات کیفی گزارشگری مالی، معیارهای شیپر و وینسنت (سری‌های زمانی ویژگی‌های سود، رابطه بین سود، اقلام تعهدی و وجه نقد، خصوصیات کیفی چارچوب مفهومی (**FASB**) و تأثیرگذاری در تصمیمات)، نسبتهای سه‌گانه‌ای همچون انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان وجه نقد عملیاتی، نسبت خالص دارایی‌های عملیاتی اول دوره به فروش و نسبت جریان وجه نقد عملیاتی به سود خالص از جمله معیارهای سنجش کیفیت سود محسوب می‌شوند.

شناسایی عوامل تعیین کننده (متغییرهای اثرگذار بر)کیفیت سود برای تصمیم‌گیری مقامات قانون‌گذار و بهبود کیفیت سود اهمیت به سزایی دارد. در مطالعاتی که به بررسی عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود می‌پردازند، عوامل تعیین کننده، نقش متغیر مستقل و کیفیت سود، نقش متغیر وابسته را ایفا می‌کند. اگر چه عوامل مؤثر بر کیفیت سود بسیار متنوع هستند، اما در این پژوهش تلاش شد به معرفی مهمترین عامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود، یعنی رویه‌های گزارشگری مالی، پرداخته شود و رویکردی مروری در رابطه با تحقیقات انجام گرفته پیرامون کیفیت سود و معیارهای سنجش آن اتخاذ شد. گزارش‌های مالی به عنوان یکی از عوامل تعیین کننده‌ی کیفیت سود و به عنوان محصول نهایی سیستم حسابداری یک شرکت، مورد استفاده بسیاری از تصمیم‌گیرندگان مالی قرار می‌گیرد. به همین علت میزان اعتبار آنها، کانون توجه استفاده کنندگان و تصمیم‌گیرندگان قرار گرفته است. سود حسابداری شامل دو بخش نقدی و تعهدی است و تفاوت سود واقعی از سود حسابداری به بخش تعهدی آن مربوط می‌شود؛ بدین صورت که مدیران با استفاده از اقلام تعهدی، سود را در جهت خواسته‌های خود دستکاری می‌کنند. به دنبال وقوع بحران‌های مالی پی در پی و ورشکستگی شرکت‌های عظیم دنیا در سال‌های اخیر، توجه پژوهشگران و تحلیلگران مالی از تأکید صرف بر رقم سود، به سمت کیفیت سود سوق پیدا کرده است.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

هیأت استانداردهای حسابداری مالی(۱۹۷۸م.) در تأکید سودمندی سود همواره در مفاهیم گزارشگری مالی بیان می‌دارد که سرمایه‌گذاران، اعتبار دهندگان و سایرین، سود و اجزای آن را به طرق مختلف و برای مقاصد متفاوت جهت ارزیابی دورنمای جریانهای نقدی سرمایه‌گذاری‌ها یا وامهای اعطائی استفاده می‌کنند. علیرغم کاربردهای متعدد سود حسابداری در عمل، ایراداتی نیز، به این مفهوم حسابداری وارد است. از جمله‌ی این ایرادات که وقوع بحران‌های مالی و موج رو به افزایش تقلب در شرکتها سبب برجسته‌تر شدن آن گردید، تردید در خصوص کیفیت سودهای گزارش شده و قابلیت اتکای آنها می‌باشد. از دیدگاه سرمایه‌گذاری، کیفیت پایین سود مطلوب نمی‌باشد، زیرا سودهای کم کیفیت تخصیص نامناسب منابع را به دنبال داشته و باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. سود با کیفیت بالا از توسعه‌ی بازار سرمایه به خصوص در کشورهای در حال توسعه و سایر کشورها حمایت می‌کند. زمانی که عموم مردم به فرآیند گزارشگری مالی یا به اطلاعات مالی منتشر شده، اطمینان نداشته باشند، از سرمایه‌گذاری منصرف می‌شوند و این امر به نوبه‌ی خود از گسترش بازار سرمایه جلوگیری می‌کند.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

فهرست منابع و مآخذ

ـ مهرانی، ساسان؛ اسدی، قربان؛ گنجی، حمید رضا، ۱۳۹۲، رابطه‌ی بین کیفیت سود، هموارسازی سود و ریسک سهام، مطالعات تجربی، حسابداری مالی، ش۴۲.

ـ نوروش، ا. ، ۱۳۷۷، بررسی رابطهٔ بین کیفیت گزارشگری مالی و تعداد حسابداران آموزش دیده در واحدهای تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامهٔ بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال سوم، ش۲۳-۲۴. ناظمی، امین؛ سیدی، احمد، ۱۳۸۹، آیا معیارهای ارزیابی کیفیت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران یکدیگر را تأیید می‌کنند؟، مجله‌ی توسعه و سرمایه، ش۶.

ـ مؤمن‌زاده گل، ناهید، ۱۳۹۲، بررسی به کارگیری روشهای مختلف سنجش کیفیت سود در پیش‌بینی سودهای آتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.

ـ ظریف‌فرد، احمد؛ چهانخانی، علی، ۱۳۷۴، آیا مدیران و سهامداران از معیار مناسبی برای اندازه‌گیری شرکت استفاده می‌کنند؟، تحقیقات مالی، ش۷-۸.

ـ شوروزیف محمد رضا؛ نیکومرام، هاشم، ۱۳۸۹، ارائه‌ی مدلی برای ارزیابی کیفیت سود با استفاده از خصوصیات کیفی مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ش۷.

ـ بولو، قاسم؛ حسنی القار، مسعود، ۱۳۹۳، معیارهای تجربی کیفیت سود، مطالعات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران، ش۱۲.

ـ مرادی، محمد، ۱۳۹۴، طراحی مدل کیفیت سود در بورس اوراق بهادار تهران: با تأکید بر نقش اقلام تعهدی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ش۲۵.

__ Altamuro, J. , Beatty, A. and Weber, J. (2005). The Effects of Accelerated Revenue Recognition on Earnings Management and Earnings Informativeness: Evidence from SEC Staff Accounting Bulletin No. 101, The Accounting Review, Vol. 80(2), pp. 373-401.

__ Barth, M. , Landsman, W. and Lang, M. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality, Journal of Accounting Research, Vol. 46(3), pp. 467-498.

__ Barton, J. , Simko, P. , (2002). The balance sheet as an earnings management constraint. The Accounting Review, 77, 1-27. 21-Bartov, E. , (1993). The timing of asset sales and earnings manipulation. The Accounting Review, 68, 840–855 .

__ Biddle, Gary, Gilles Hilary and Rodrigo. s Verdi. (2009). " How does financial reporting quality relate to investment efficiency?", Journal of Accounting and Economics, Volume 48.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

__ Brown, L. , Pinello, A. , (2007). To what extent does the financial reporting process curb earnings surprise games? Journal of Accounting Research, 45(5), 947–981 .

__ Cheni, m. , Win J. Suini, h. Adabsh, S. (2009). "Ownership Differences and Firm Income Smoothing Behavior", Journal of Business Finance and Accounting, 36, pp21-39.

__ Cuccia, A. , Hackenbrack, K. and Nelson, M. (1995). The Ability of Professional Standards to Mitigate Aggressive Reporting, The Accounting Review, Vol. 70(2), pp. 227-248.

__ Dechow, P. & Dichev, I. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors". The Accounting Review. 77, 35

__ Dechow, p. ; Ge, W. & Schrand, c. (2010), Understanding eranings Quality: A review of the proxies, their feterminants and their consequences. Journal of Accounting and Economics, 50(2): 344-401.

__ Francis, K. Schipper, and L. Vincent. (2003). The relative and incremental explanatory power of earnings and alternative (to earnings) performance measures for returns. Contemporary Accounting Research, 20: 121-164.

__ Ghosh A. and Moon D. (2005). "Auditor Tenure and Perceptions of Audit Quality". The Accounting Review, Vol. 80, Issue 2, pp. 585-612.

__ Hackbarth, D. (2008). Managerial traits and capital structure decisions. Journal of Financial and Quantitative Analysis, 43 (4): 843-882.

__ Jenkins, D. S. , Kane G. D. and Velury U (2006). "Earnings quality decline and the effect of industry specialist auditors: An analysis of the late 1990s", Journal of Accountingand public policy, Vol. 25, 71-90.

__ Kamaruzaman, A. J. , Mazlifa, M. D. and Maisarah, A. R. (2009). "The Association between Firm Characteristics and Financial Statements Transparency: the Case of Egypt". International Journal of Accounting, 18(2): 211-223.

__ Leuz, c. ; Nanda, D. ; Wysocki, P. ,(2003), Earnings management and investor protection. Journal of Financial Economics(69): 505-527.

__ Liu, C. , Ryan, S. , (2006). Income smoothing over the business cycle: changes in banks' coordinated management of provisions for loan losses and loan chargeoffs from the pre-1990 bust to the 1990s boom. The Accounting Review, 81, 421-441.

__ Liu, J. , D. Nissim, and J. Thomas. (2002). Equity valuation using multiples. Journal of Accounting Research,40: 135-172.

__ Scherand, C. M. , and Zechman, S. L. (2011). Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting. Journal of Accounting and Economics, 53:311–29.

__ Schipper, K. , Vincent, L. , (2003). Earnings quality. Accounting Horizons, 17, 235-250.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

__ Schipper, K. , Vincent, L. , (2003). Earnings quality. Accounting Horizons, 17, 235-250.
__ Watts, R. L. (2003). Conservatism in accounting part II: Evidence and research opportunities. Accounting Horizons 17 (4): 287-301.
59.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]